

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

6 decembrie 2012*

„Spațiul de libertate, securitate și justiție — Directiva 2008/115/CE — Standarde și proceduri comune pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală — Reglementare națională care prevede o pedeapsă cu amenda care poate fi înlocuită cu măsura expulzării sau cu sancțiunea domiciliului forțat”

În cauza C-430/11,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale di Rovigo (Italia), prin decizia din 15 iulie 2011, primită de Curte la 18 august 2011, în procedura penală împotriva

Md Sagor,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, președinte de cameră, domnii M. Ilešič (raportor), E. Levits, J.-J. Kasel și M. Safjan, judecători,

avocat general: domnul J. Mazák,

grefier: domnul M. Aleksejev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 13 septembrie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Sagor, de C. Tessarin și de L. Masera, avocați;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de F. Urbani Neri, avvocato dello Stato;
- pentru guvernul german, de T. Henze și de N. Graf Vitzthum, în calitate de agenți;
- pentru guvernul olandez, de B. Koopman, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de M. Condou-Durande și de L. Prete, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general, pronunță prezenta

* Limba de procedură: italiana.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO L 348, p. 98), precum și a articolului 4 alineatul (3) TUE.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri împotriva domnului Sagor în legătură cu șederea ilegală a acestuia pe teritoriul italian.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 2 din Directiva 2008/115, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru.

(2) Statele membre pot decide să nu aplice prezenta directivă resortisanților țărilor terțe care:

- (a) fac obiectul unui refuz de intrare [...] sau care sunt [...] prinși de către autoritățile competente în cazul unei treceri ilegale [...] a frontierei externe a unui stat membru [...];
- (b) fac obiectul returnării ca sancțiune de drept penal sau ca urmare a unei sancțiuni de drept penal, în conformitate cu dreptul intern, sau fac obiectul unor proceduri de extrădare.

[...]”

- 4 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

4. «decizie de returnare» înseamnă decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară prin care șederea unui resortisant al unei țări terțe este stabilită sau declarată ca fiind ilegală și prin care se impune sau se stabilește obligația de returnare;

[...]”

- 5 Potrivit articolului 4 alineatul (3) din aceeași directivă:

„Prezenta directivă nu aduce atingere dreptului statelor membre de a adopta sau de a menține dispoziții mai favorabile pentru persoanele cărora li se aplică prezenta directivă, cu condiția ca acestea să fie în conformitate cu prezenta directivă.”

6 Articolele 6-8 din Directiva 2008/115 prevăd:

„Articolul 6

Decizia de returnare

(1) Statele membre emit o decizie de returnare împotriva oricărui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul lor, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2)-(5).

[...]

(6) Prezenta directivă nu interzice statelor membre să adopte o decizie privind încetarea șederii legale, împreună cu o decizie de returnare și/sau o decizie de îndepărtare și/sau o interdicție de intrare în cadrul unei singure decizii sau act administrativ sau judiciar [...].

Articolul 7

Plecarea voluntară

(1) Decizia de returnare prevede un termen adecvat între șapte și treizeci de zile pentru plecarea voluntară, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2) și (4). [...]

[...]

(4) În cazul existenței unui risc de sustragere, sau în cazul în care o cerere de permis de ședere a fost respinsă ca neîntemeiată în mod evident sau frauduloasă, sau în cazul în care persoana în cauză prezintă un risc pentru ordinea publică, siguranța publică sau securitatea națională, statele membre pot să nu acorde un termen pentru plecarea voluntară [...]

Articolul 8

Îndepărtarea

(1) Statele membre iau toate măsurile necesare pentru a executa decizia de returnare dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară în conformitate cu articolul 7 alineatul (4) sau dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită în timpul perioadei pentru plecarea voluntară acordată în conformitate cu articolul 7.

[...]

(3) Statele membre pot adopta separat o decizie sau un act administrativ sau judiciar prin care se dispune îndepărtarea.

[...]”

7 Articolul 11 din directiva menționată, intitulat „Interdicția de intrare”, prevede:

„(1) Decizia de returnare este însoțită de interdicția de intrare:

(a) dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară sau,

(b) dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită.

În celelalte cazuri, decizia de returnare poate fi însoțită de o interdicție de intrare.

(2) Durata interdicției de intrare se stabilește ținând seama, în mod adecvat, de toate circumstanțele specifice fiecărui caz și nu ar trebui să depășească, în principiu, cinci ani. Aceasta poate depăși totuși cinci ani dacă resortisantul unei țări terțe reprezintă o amenințare gravă pentru ordinea publică, siguranța publică sau securitatea națională.

[...]”

8 Articolele 15 și 16 din aceeași directivă sunt redactate după cum urmează:

„Articolul 15

Luarea în custodie publică

(1) Cu excepția cazului în care se pot aplica în mod eficient alte măsuri suficiente, dar mai puțin coercitive într-un caz concret, statele membre pot ține în custodie publică un resortisant al unei țări terțe care face obiectul unor proceduri de returnare doar în vederea pregătirii procesului de returnare și/sau în vederea desfășurării procesului de îndepărtare, în special în cazul în care:

(a) există riscul de sustragere sau

(b) resortisantul în cauză al unei țări terțe evită sau împiedică pregătirea returnării sau procesul de îndepărtare.

[...]

(5) Luarea în custodie publică se menține pe toată durata în care se îndeplinesc condițiile stabilite la alineatul (1) și în măsura în care este necesar pentru a asigura punerea în aplicare cu succes a măsurii de îndepărtare. Fiecare stat membru stabilește o perioadă limitată de custodie publică, care nu poate depăși șase luni.

[...]

Articolul 16

Condițiile de luare în custodie publică

(1) Luarea în custodie publică se efectuează, în general, în centre specializate de cazare. Dacă un stat membru nu poate oferi cazare într-un centru specializat de cazare și trebuie să recurgă la cazarea în cadrul unui penitenciar, resortisanții țărilor terțe luați în custodie publică sunt separați de deținuții obișnuiți.

[...]”

9 Potrivit articolului 20 din Directiva 2008/115, statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a respecta dispozițiile acesteia până la 24 decembrie 2010.

Dreptul italian

Decretul legislativ nr. 286/1998

10 Decretul legislativ nr. 286/1998 din 25 iulie 1998, textul unic al dispozițiilor privind reglementarea imigrației și normele referitoare la condiția străinilor (supliment ordinar la GURI nr. 191 din 18 august 1998, denumit în continuare „Decretul legislativ nr. 286/1998”), constituie o codificare a normelor aplicabile în Republica Italiană în materie de imigrație.

11 Decretul menționat a fost modificat în special prin Legea nr. 94 din 15 iulie 2009 de stabilire a dispozițiilor în materie de siguranță publică (supliment ordinar la GURI nr. 170 din 24 iulie 2009), precum și prin Decretul-lege nr. 89/2011 din 23 iunie 2011 privind dispoziții urgente pentru punerea în aplicare a Directivei 2004/38/CE privind libera circulație a resortisanților Uniunii și pentru transpunerea Directivei 2008/115/CE privind returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (GURI nr. 144 din 23 iunie 2011), transformat în lege prin Legea nr. 129 din 2 august 2011 (GURI nr. 181 din 5 august 2011).

12 Articolul 6 alineatul 3 din Decretul legislativ nr. 286/1998 prevede:

„Străinul care [...], fără motive justificate, încalcă ordinul de prezentare a pașaportului sau a altui document de identificare și a permisului de ședere sau a altui document care atestă prezența sa legală pe teritoriul național este pedepsit cu închisoarea de până la un an și cu amenda de până la 2 000 de euro.”

13 Articolul 10 bis din decretul legislativ menționat prevede:

„1. În afară de cazul în care fapta constituie o infracțiune mai gravă, străinul care intră sau rămâne pe teritoriul statului, cu încălcarea dispozițiilor prezentului text unic [...], este pedepsit cu amenda între 5 000 și 10 000 de euro. [...]

[...]

4. În vederea executării măsurii expulzării străinului incriminat în temeiul alineatului 1, nu este necesară eliberarea autorizației prevăzute la articolul 13 alineatul 3 de către autoritatea judiciară competentă să constate această infracțiune. Questorele (șeful poliției) comunică executarea măsurii expulzării [...] autorității judiciare competente să constate infracțiunea.

5. Instanța, luând cunoștință de executarea măsurii expulzării [...] adoptă o hotărâre de nepronunțare asupra fondului [...]

[...]”

14 Articolul 13 din același decret legislativ prevede sub titlul „Expulzarea administrativă”:

„[...]”

2. Prefectul ia măsura expulzării atunci când străinul:

[...]

b) a rămas pe teritoriul statului [...] fără a solicita permisul de ședere în termenul prevăzut [...]

[...]

3. Decizia de expulzare este adoptată în orice situație printr-un decret motivat, executoriu de îndată, chiar dacă această măsură este contestată de persoana interesată. În cazul în care străinul face obiectul unei proceduri penale și nu se află în stare de arest preventiv, înainte de a executa măsura expulzării, questorele solicită de la autoritatea judiciară autorizația de punere în executare a acestei măsuri [...]. După obținerea autorizației, questorele pune în executare măsura expulzării, în modalitățile prevăzute la alineatul 4. [...] În așteptarea hotărârii cu privire la această cerere de autorizare, questorele poate dispune plasarea străinului într-un centru de cazare temporară, conform articolului 14.

[...]

4. Questorele execută măsura expulzării cu escortarea la frontieră de către forțele de ordine publică:

a) în cazurile prevăzute la alineatul 1 și la alineatul 2 litera c) din prezentul articol [...];

b) în cazul existenței riscului de sustragere menționat la alineatul 4 bis [...];

[...]

f) în cazurile prevăzute la articolele 15 și 16 și în celelalte cazuri în care expulzarea străinilor este prevăzută ca sancțiune de drept penal sau ca urmare a unei sancțiuni de drept penal; [...]

[...]

4 bis. Riscul de sustragere menționat la alineatul 4 litera b) se concretizează în prezența cel puțin a uneia dintre următoarele împrejurări, pe baza cărora prefectul apreciază, de la caz la caz, pericolul ca resortisantul străin să se sustragă de la executarea voluntară a deciziei de expulzare:

a) lipsa pașaportului sau a unui document echivalent în curs de valabilitate;

[...]

5. Dacă nu sunt întrunite condițiile pentru escortarea sa imediată la frontieră, astfel cum sunt prevăzute la alineatul 4, străinul care este destinat al măsurii de expulzare poate solicita prefectului, în vederea executării expulzării, acordarea unui termen pentru plecarea sa voluntară [...] După ce obține dovada returnării efective a resortisantului străin, Questura informează autoritatea judiciară competentă să constate săvârșirea infracțiunii prevăzute la articolul 10 bis în scopul menționat la alineatul 5 al articolului respectiv [...]"

15 Articolul 14 alineatul 1 din Decretul legislativ nr. 286/1998 prevede:

„Atunci când nu este posibilă executarea imediată a expulzării prin escortarea la frontieră sau prin returnare, din cauza unor situații tranzitorii care împiedică pregătirea procesului de returnare forțată sau desfășurarea procesului de îndepărtare, questorele dispune luarea în custodie publică a străinului, pentru perioada strict necesară, în centrul de cazare cel mai apropiat [...]"

16 Articolul 16 din Decretul legislativ menționat, intitulat „Expulzarea ca sancțiune alternativă la pedeapsa închisorii”, prevede la alineatul 1:

„Instanța [...] la pronunțarea hotărârii de condamnare pentru infracțiunea menționată la articolul 10 bis, în cazul în care nu există cauzele de împiedicare menționate la articolul 14 alineatul 1 din prezentul text unic, care împiedică executarea imediată a expulzării cu escortare la frontieră de către forțele de ordine, poate înlocui această pedeapsă cu măsura expulzării pentru o perioadă de cel puțin cinci ani [...]"

Decretul legislativ nr. 274/2000

- 17 Decretul legislativ nr. 274/2000 privind competența în materie penală a judecătorului de pace (giudice di pace), conform articolului 14 din Legea nr. 468 din 24 noiembrie 1999 (supliment ordinar la GURI nr. 234 din 10 octombrie 2000), în versiunea aplicabilă faptelor din cauza principală (denumit în continuare „Decretul legislativ nr. 274/2000”), prevede la articolul 6 alineatul 2:

„În caz de conexitate, dacă în raport cu unele dintre cauze competența aparține judecătorului de pace, iar în raport cu altele aparține Curții cu Juri (corte di assise) sau tribunalelor (tribunale), competența de a judeca toate cauzele revine instanței superioare.”

- 18 Articolul 53 din acest decret legislativ, intitulat „Domiciliul forțat”, prevede:

„1. Sancțiunea domiciliului forțat constă în obligația de a rămâne în domiciliul stabil sau în orice altă reședință privată ori într-un centru de tratament, de asistență sau de primire, în fiecare sâmbătă și duminică, instanța putând să dispună, în funcție de necesitățile familiale, de muncă, de studii sau de sănătate ale condamnatului, ca sancțiunea să fie executată în alte zile ale săptămânii sau, la cererea condamnatului, în mod continuu.

2. Durata domiciliului forțat este de la 6 zile la 45 de zile, iar condamnatul nu este considerat în stare de detenție.”

- 19 Articolul 55 din Decretul legislativ nr. 274/2000 prevede, sub titlul „Transformarea sancțiunilor pecuniare”:

„1. În ceea ce privește infracțiunile aflate în competența judecătorului de pace, pedeapsa pecuniară neexecutată din cauza insolabilității condamnatului este transformată, la cererea condamnatului, în sancțiunea alternativă a muncii substitutive pentru o perioadă cuprinsă între o lună și șase luni [...]

[...]

5. În cazul în care condamnatul nu solicită desfășurarea muncii substitutive, pedepsele pecuniare neexecutate din cauza insolabilității se transformă în domiciliu forțat, în formele și modalitățile prevăzute la articolul 53 alineatul 1 [...]

6. În vederea transformării, [...] durata domiciliului forțat nu poate depăși 45 de zile.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 20 La 13 august 2009, la Rosolina Mare (Italia), o persoană interogată de poliție a declarat că se numește Md Sagor și că este născută la 10 octombrie 1990 în Bangladesh.
- 21 Examinarea situației domnului Sagor a relevat ulterior că persoana interesată, care nu are domiciliul stabil în Italia, unde lucrează ca vânzător ambulant, nu a deținut niciodată permis de ședere. Potrivit procesului-verbal întocmit de poliție, domnul Sagor a declarat că a intrat pe teritoriul italian în luna martie 2009.
- 22 La 22 iulie 2010, domnul Sagor a fost trimis în judecată în fața Tribunale di Rovigo pentru infracțiunea de intrare și ședere ilegală prevăzută la articolul 10 bis din Decretul legislativ nr. 286/1998, precum și pentru infracțiunea prevăzută la articolul 6 alineatul 3 din același decret legislativ.

- 23 Potrivit acestei instanțe, nu s-a stabilit că domnul Sagor ar fi intrat ilegal în Italia. Astfel, nu s-a demonstrat corespunzător cerințelor legale că persoana interesată s-ar fi sustras de la controalele la frontieră.
- 24 În schimb, în ceea ce privește infracțiunea de ședere ilegală, instanța menționată a constatat că existența acesteia a fost dovedită în mod corespunzător. Instanța a mai precizat că este competentă să judece infracțiunea aceasta. Infracțiunea prevăzută la articolul 10 bis din Decretul legislativ nr. 286/1998 este, desigur, de competența judecătorului de pace. Totuși, întrucât această infracțiune este conexă cu cea prevăzută la articolul 6 alineatul 3 din același decret legislativ, care atrage competența tribunalului, domnul Sagor a fost trimis în mod corect în judecată în fața Tribunale di Rovigo.
- 25 La 22 februarie 2011, procedura împotriva domnului Sagor a fost radiată în măsura în care privea infracțiunea prevăzută la articolul 6 alineatul 3 menționat.
- 26 Întrucât trebuia, în principiu, să dispună condamnarea domnului Sagor pentru săvârșirea infracțiunii de ședere ilegală la pedeapsa prevăzută la articolul 10 bis din Decretul legislativ nr. 286/1998, însă nutrea îndoieli în privința compatibilității acestei reglementări naționale cu dreptul Uniunii, la 15 iulie 2011, Tribunale di Rovigo a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) În lumina principiilor cooperării loiale și efectului util al directivelor, articolele 2, 4, 6, 7 și 8 din [Directiva 2008/115] se opun posibilității ca un resortisant al unei țări terțe, aflat în situație de ședere ilegală în statul membru, să fie sancționat cu o pedeapsă pecuniară înlocuită ca sancțiune penală cu domiciliul forțat ca urmare a simplei sale intrări și șederi ilegale chiar înainte de încălcarea unui ordin de îndepărtare emis de autoritatea administrativă?
- 2) În lumina principiilor cooperării loiale și efectului util al directivelor, articolele 2, 15 și 16 din [Directiva 2008/115] se opun posibilității ca, ulterior adoptării [acestei] directive, un stat membru să adopte o reglementare care prevede ca un resortisant al unei țări terțe, aflat în situație de ședere ilegală în statul membru, să fie sancționat cu o pedeapsă pecuniară înlocuită cu expulzarea imediat executorie ca sancțiune penală, fără respectarea procedurii și a drepturilor străinului prevăzute de directiva [menționată]?
- 3) Principiul cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE se opune unei reglementări naționale adoptate în cursul termenului de transpunere a [aceleiași] directive pentru a eluda sau, în orice caz, pentru a limita domeniul de aplicare al directivei și ce măsuri trebuie adoptate de instanță în cazul în care constată un asemenea scop?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 27 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă Directiva 2008/115 trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal prin care este sancționată șederea ilegală a resortisanților țărilor terțe cu o pedeapsă cu amenda care poate fi înlocuită cu măsura expulzării sau cu sancțiunea domiciliului forțat.

Cu privire la admisibilitate

- 28 Guvernul italian apreciază că aceste întrebări au caracter ipotetic în cauza principală și, în consecință, sunt inadmisibile. Ele s-ar întemeia pe premisa că domnul Sagor este insolubil și că, în plus, nu este interesat de munca substitutivă ca alternativă la pedeapsa amenzii odată ce aceasta i-ar fi aplicată. Întrucât nu s-a stabilit exactitatea unei astfel de premise, inițiativa instanței de trimitere de a solicita o interpretare a Directivei 2008/115 care să îi permită să se pronunțe asupra legalității pedepsei cu amenda și a înlocuirii acesteia cu măsura expulzării sau cu sancțiunea domiciliului forțat ar fi prematură.
- 29 Această argumentație trebuie respinsă. Astfel, împrejurarea că domnul Sagor nu a fost condamnat până în prezent la pedeapsa cu amenda prevăzută la articolul 10 bis din Decretul legislativ nr. 286/1998 și că, în consecință, încă nu se poate ști dacă, în cazul aplicării acestei pedepse, ar fi îndeplinite condițiile înlocuirii ei cu măsura expulzării sau cu sancțiunea domiciliului forțat, constituie tocmai urmarea faptului că instanța de trimitere a ridicat problema compatibilității acestor diferite sancțiuni cu dreptul Uniunii și, astfel, nu le-a aplicat dată fiind existența unor neclarități în această privință. În decizia de trimitere se arată că existența infracțiunii de ședere ilegală a fost dovedită în speță și că mecanismul de sancționare în discuție în litigiul principal va trebui să îi fie aplicat domnului Sagor, cu condiția ca acest mecanism să fie compatibil cu dreptul Uniunii. Rezultă că această reglementare și problema compatibilității ei cu dreptul Uniunii sunt pertinente în cauza principală (a se vedea prin analogie Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, Rep., p. I-12695, punctul 42).
- 30 Prin urmare, întrebările adresate sunt admisibile.

Cu privire la pedeapsa amenzii care poate fi înlocuită cu măsura expulzării

- 31 Directiva 2008/115 nu privește decât returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală și nu are, așadar, ca obiect armonizarea integrală a normelor din statele membre privind șederea străinilor. În consecință, această directivă nu se opune posibilității ca dreptul unui stat membru să califice șederea ilegală drept infracțiune și să prevadă sancțiuni penale pentru a descuraja și a reprimă săvârșirea unei astfel de infracțiuni (Hotărârea Achughbabian, citată anterior, punctul 28).
- 32 Cu toate acestea, un stat membru nu poate să aplice o reglementare în materie penală care poate aduce atingere aplicării standardelor și procedurilor comune stabilite prin Directiva 2008/115 și, astfel, să o lipsească pe aceasta de efectul său util (a se vedea Hotărârea din 28 aprilie 2011, El Dridi, C-61/11 PPU, Rep., p. I-3015, punctul 55, și Hotărârea Achughbabian, citată anterior, punctul 39).
- 33 Curtea a avut deja ocazia să precizeze că s-ar aduce atingere acestor standarde și proceduri dacă, după ce a constatat șederea ilegală a resortisantului unei țări terțe, statul membru în cauză ar efectua înainte de executarea deciziei de returnare, chiar înainte de însuși adoptarea deciziei respective, măsuri de urmărire penală care ar putea conduce la o pedeapsă cu închisoarea în cursul procedurii de returnare. O astfel de procedură ar risca să întârzie îndepărtarea (a se vedea Hotărârile citate anterior El Dridi, punctul 59, și Achughbabian, punctele 37-39 și 45).
- 34 Or, astfel cum au observat guvernele italian, german și olandez, o reglementare care prevede, în condiții precum cele stabilite prin Decretul legislativ nr. 286/1998, măsuri de urmărire penală care pot conduce la aplicarea unei pedepse cu amenda care poate fi înlocuită cu măsura expulzării are efecte substanțial diferite de cele ale unei reglementări care prevede măsuri de urmărire penală care pot conduce la aplicarea unei pedepse cu închisoarea în cursul procedurii de returnare.
- 35 În această privință, trebuie arătat, în primul rând, că adoptarea și executarea măsurilor de returnare prevăzute de Directiva 2008/115 nu sunt întârziate sau împiedicate în alt mod de împrejurarea că este în curs efectuarea unei urmăriri penale de felul celei prevăzute de Decretul legislativ nr. 286/1998.

Astfel, returnarea prevăzută la articolele 13 și 14 din acest decret legislativ poate fi realizată independent de urmărirea penală și fără a fi necesar ca aceasta să fie finalizată. Constatarea respectivă este confirmată de articolul 10 bis alineatul 5 din decretul legislativ menționat, potrivit căruia instanța, după ce ia cunoștință de returnarea persoanei interesate, încetează procesul penal printr-o hotărâre de nepronunțare asupra fondului.

- 36 Este necesar să se arate, în al doilea rând, că nici posibilitatea ca urmărirea penală în discuție să conducă la aplicarea unei pedepse cu amenda nu poate să împiedice procedura de returnare stabilită de Directiva 2008/115. Astfel, aplicarea unei pedepse pecuniare nu împiedică în niciun fel adoptarea și punerea în aplicare a unei măsuri de returnare cu respectarea deplină a condițiilor prevăzute la articolele 6-8 din Directiva 2008/115 și nici nu aduce atingere standardelor comune în materie de privare de libertate enunțate la articolele 15 și 16 din această directivă.
- 37 În al treilea rând, în ceea ce privește posibilitatea acordată instanței penale de a înlocui pedeapsa amenzii cu măsura expulzării însoțită de interdicția de intrare pentru o perioadă de cel puțin cinci ani, din articolul 16 alineatul 1 din Decretul legislativ nr. 286/1998 reiese că legiuitorul italian a restrâns această posibilitate la situațiile în care este posibilă returnarea imediată a persoanei interesate.
- 38 Trebuie să se constate că o astfel de posibilitate nu este nici ea interzisă, în sine, de Directiva 2008/115.
- 39 Astfel, după cum o confirmă definiția flexibilă a noțiunii „decizie de returnare” care figurează la articolul 3 punctul 4 din directiva menționată, aceasta nu se opune ca decizia prin care se impune obligația de returnare să fie adoptată, în anumite situații stabilite de statul membru în discuție, sub forma unei hotărâri judecătorești penale. Prin aceasta, nimic din Directiva 2008/115 nu se opune ca îndepărtarea prevăzută la articolul 8 alineatul (1) din această directivă să se realizeze în cadrul unei proceduri penale. În fond, împrejurarea că o măsură a expulzării precum cea prevăzută de reglementarea în discuție în litigiul principal implică o obligație de returnare imediat executorie și nu impune adoptarea ulterioară a unei decizii separate privind îndepărtarea persoanei interesate nu contravine, nici ea, standardelor și procedurilor comune stabilite prin Directiva 2008/115, astfel cum o dovedește modul de redactare a articolului 6 alineatul (6) din directiva în discuție și termenul „pot” utilizat la articolul 8 alineatul (3) din aceasta.
- 40 Este adevărat că, așa cum a observat Comisia Europeană, o măsură a expulzării precum cea prevăzută de reglementarea în discuție în litigiul principal se caracterizează prin lipsa oricărei posibilități pentru persoana interesată de a beneficia de un termen pentru plecarea voluntară, în sensul articolului 7 din Directiva 2008/115.
- 41 Totuși, trebuie să se arate, în această privință, că alineatul (4) al articolului 7 menționat permite statelor membre să nu acorde un termen pentru plecarea voluntară în special în cazul în care există riscul ca persoana interesată să fugă pentru a se sustrage de la procedura de returnare. Orice apreciere în această privință trebuie să fie întemeiată pe examinarea individuală a cazului persoanei interesate.
- 42 Este necesar să se arate în final că, pentru ca o dispoziție redactată în termenii articolului 16 din Decretul legislativ nr. 286/1998 să fie conformă cu Directiva 2008/115, este important ca aceasta să fie astfel aplicată încât durata interdicției de intrare pe care o impune să corespundă celei prevăzute la articolul 11 alineatul (2) din directiva menționată.

Cu privire la pedeapsa amenzii care poate fi înlocuită cu sancțiunea domiciliului forțat

- 43 Atât din obligația de loialitate a statelor membre, cât și din cerințele de eficacitate amintite de Directiva 2008/115 rezultă că obligația impusă la articolul 8 din această directivă statelor membre de a efectua îndepărtarea trebuie îndeplinită în cel mai scurt termen (Hotărârea Achughbabian, citată anterior, punctul 45).

- 44 În mod evident, aplicarea și executarea sancțiunii domiciliului forțat în cursul procedurii de returnare prevăzute de Directiva 2008/115 nu contribuie la realizarea îndepărtării care reprezintă obiectivul acestei proceduri, și anume transportul fizic al persoanei interesate în afara statului membru în cauză. Prin urmare, o astfel de sancțiune nu constituie o „măsură” sau o „măsură coercitivă” în sensul articolului 8 din Directiva 2008/115 (a se vedea prin analogie Hotărârea Achughbabian, citată anterior, punctul 37).
- 45 În plus, sancțiunea domiciliului forțat poate să întârzie și, astfel, să împiedice măsuri precum cele de conducere la frontieră sau de returnare forțată pe calea aerului, care contribuie la realizarea îndepărtării. Un astfel de risc de a afecta procedura de returnare există în special în cazul în care reglementarea aplicabilă nu prevede că executarea sancțiunii domiciliului forțat aplicată unui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală trebuie să înceteze în momentul în care este posibilă realizarea îndepărtării persoanei respective.
- 46 Revine instanței de trimitere sarcina să examineze dacă în reglementarea națională există o dispoziție care să asigure prevalența îndepărtării în raport cu sancțiunea domiciliului forțat. În lipsa unei astfel de dispoziții, ar trebui să se concluzioneze că Directiva 2008/115 se opune ca un mecanism de înlocuire a pedepsei amenzii cu sancțiunea domiciliului forțat precum cel prevăzut la articolele 53 și 55 din Decretul legislativ nr. 274/2000 să se aplice resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală.
- 47 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că Directiva 2008/115 trebuie interpretată în sensul că
- nu se opune unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal prin care este sancționată șederea ilegală a resortisanților țărilor terțe cu o pedeapsă cu amenda care poate fi înlocuită cu măsura expulzării și
 - se opune unei reglementări a unui stat membru care permite sancționarea șederii ilegale a resortisanților țărilor terțe cu sancțiunea domiciliului forțat, fără a garanta că executarea acestei sancțiuni trebuie să înceteze în momentul în care este posibil transportul fizic al persoanei interesate în afara statului membru în cauză.

Cu privire la a treia întrebare

- 48 Dacă instanța de trimitere ar concluziona, în temeiul răspunsului la prima și la a doua întrebare și în urma examenului descris la punctele 41 și 46 din prezenta hotărâre, că situația din speță nu se încadrează în ipotezele prevăzute la articolul 7 alineatul (4) din Directiva 2008/115 și că, astfel, posibilitatea oferită de articolul 16 din Decretul legislativ nr. 286/1998 nu poate fi folosită sau dacă ar concluziona că Directiva 2008/115 se opune aplicării articolelor 53 și 55 din Decretul legislativ nr. 274/2000 resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, i-ar reveni acestei instanțe sarcina de a înlătura de la aplicare dispozițiile respective din dreptul național (a se vedea prin analogie Hotărârea El Dridi, citată anterior, punctul 61).
- 49 Având în vedere această precizare, nu mai este necesar să se răspundă la a treia întrebare formulată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 50 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală trebuie interpretată în sensul că

- nu se opune unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal prin care este sancționată șederea ilegală a resortisanților țărilor terțe cu o pedeapsă cu amenda care poate fi înlocuită cu măsura expulzării și
- se opune unei reglementări a unui stat membru care permite sancționarea șederii ilegale a resortisanților țărilor terțe cu sancțiunea domiciliului forțat, fără a garanta că executarea acestei sancțiuni trebuie să înceteze în momentul în care este posibil transportul fizic al persoanei interesate în afara statului membru în cauză.

Semnături